

➤ EB EN VLOED IN DE POLDER

Eén van de grote uitdagingen van het klimaatbeleid is het terugbrengen van de broeikasgasuitstoot uit de Nederlandse veenpolders. Het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) moet de kennis leveren die dat mogelijk maakt. STOWA coördineert het programma.

➤ Gilles Erkens, hoofdonderzoeker van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden

‘Wat je hier ziet is de droom van elke onderzoeker,’ zegt Gilles Erkens, hoofdonderzoeker van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden. We staan in een weiland, diep in de Vlisterpolder in Zuid-Holland, bij een meetpunt waar sinds maart onder meer de CO₂-uitstoot en bodemdaling worden gemeten. Dit is veenweidegebied ‘uit het boekje’: smalle weggetjes, akkers van vaak minder dan veertig meter breed en met het water hoog in de sloten, ondanks de droge zomer. Binnen een houten afrastering staan allerlei meetapparaten. Het hart bestaat uit vier plexiglazen kokers op het gras die beurtelings drie minuten automatisch worden afgesloten door een doorzichtige koepel. Hier wordt de actuele CO₂-uitstoot en -opname van het grasland gemeten. Deze heel

precieze metingen bepalen mogelijk de toekomst van de 500 duizend hectare Nederlandse veenweidegronden. Erkens wijst op een identieke opstelling vijftig meter verderop: ‘Daar is tien jaar geleden onderwaterdrainage aangelegd in het veld, als proef om de agrarische effecten te onderzoeken.’ Door de buizen in de grond staat het grondwater in de zomer hoger en wordt in de winter het water sneller afgevoerd. ‘Nu kijken we naar het effect van deze maatregel op de CO₂-uitstoot, maar ook op bodemdaling en bijvoorbeeld microbiële activiteit.’

LISDODDEN EN CRANBERRIES

De droom van Erkens is veel groter dan het meetpunt met de vier glazen koepeltjes op het eerste gezicht doet ver-

moeden. Van deze meetlocaties zijn er namelijk nog vier in Nederland, en over een jaar moeten het er maar liefst tien zijn. Op al die plekken wordt gemeten aan maatregelen die invloed hebben op de uitstoot van broeikasgassen (CO₂, methaan en lachgas). Dat zijn niet alleen ingrepen in het grondwaterniveau, maar ook bijvoorbeeld de invloed van teelten, zoals lisdoddeteelt en binnenkort mogelijk cranberries en zelfs natte rijst. Dat is van belang omdat de enige effectieve maatregel tegen de oxidatie van het veen vooralsnog het verhogen van de grondwaterstand lijkt. Maar ook weer niet té hoog, want dan komt juist weer methaan vrij uit de bodem, een broeikasgas dat meer dan 25 keer zo schadelijk is als CO₂.

‘Wat je hier ziet is de droom van elke onderzoeker’, zegt Gilles Erkens

Erkens is bovenal enthousiast over de breedte van het onderzoek: ‘We meten niet alleen de effecten van maatregelen, maar we willen ook onze modellen optimaliseren en een nationaal meetnetwerk bouwen, zodat we straks vrij precies kunnen zeggen wat een bepaald pakket van maatregelen op een bepaalde locatie oplevert.’ Door het omvangrijke onderzoeksconsortium biedt dit onderzoek een geweldige kans om de veenweideproblematiek van alle kanten te bestuderen. Volgend jaar gaan ook metingen in natuurgebieden van start.

VEENWEIDESTRATEGIEËN

Breed is ook de bestuurlijke betrokkenheid bij het onderzoek, dat voortkomt uit de Klimaattafel Veenweiden. Chris van Naarden, die namens het ministerie van LNV het onderzoek heeft geïnitieerd, spreekt van een ‘unieke, interbestuurlijke regiegroep’, met verschillende overheden, maar ook boeren- en natuurorganisaties. Het onderzoek moet richting geven aan gebiedsprocessen waarin de maatregelen in praktijk worden gebracht. Van Naarden: ‘Onder leiding van de provincies worden veenweidestrategieën opgesteld. De provincies maken samen met de partijen in het gebied - waterschappen, gemeenten, boeren, natuurorganisaties - plannen voor maatregelen voor het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen.’ Daar is vooralsnog honderd miljoen euro voor uitgetrokken. Want, zo benadrukt Van Naarden, draagvlak is nodig voor de benodigde grote aanpassingen in het veengebied en het watersysteem om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Op de vraag of dat haalbaar is en of ‘pol-

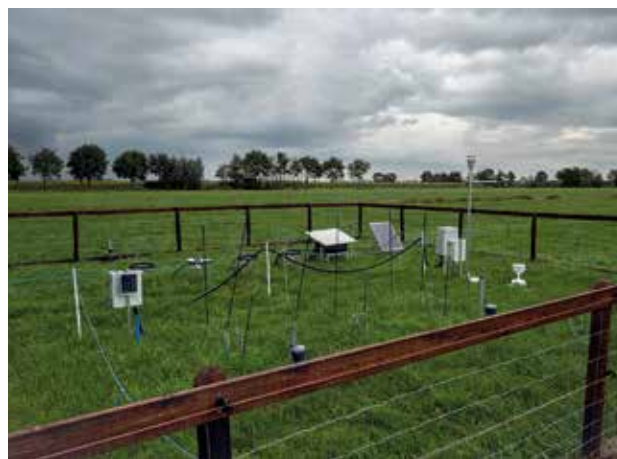
derende’ gebiedsprocessen zullen volstaan of dat er een centrale regie van de overheid moet komen, verwijst de LNV-ambtenaar naar het Kabinet: ‘Dit is geen ambtelijke keuze, maar een politieke.’

BOTERHAM VERDIENEN

‘Eigenlijk weten we nog niet zoveel, dus iedereen is enthousiast en nieuwsgierig. Ook de agrarische sector, want die wil weten of er in de toekomst nog wel een boterham te verdienen valt,’ zegt Pui Mee Chan. Chan is namens STOWA programmaleider van het NOBV. Het is haar taak om het onderzoek aan te sturen en als intermediair op te treden tussen de onderzoekers en de Regiegroep Veenweiden. Zij legt uit dat het onderzoek dynamisch is, wat betekent dat onderzoeksvragen regelmatig worden aangepast of toegevoegd: ‘We onderzoeken nu vooral maatregelen die al worden toegepast, zoals onderwaterdrainage. Het is bekend dat het verhogen van het grondwater een goede maatregel is, al weten we nog niet wat dat onder verschillende omstandigheden precies oplevert aan CO₂-reductie. Ik zou dan willen weten wat de effecten zijn op bijvoorbeeld de uitspoeling van nutriënten, of op de mogelijkheden van alternatieve teelten. En we denken dat bij hogere grondwaterstanden het bodemleven actiever wordt. Maar ook daar weten we het fijne nog niet van, dus dat willen we allemaal meenemen om tot een volledig beeld te komen.’

DAG- EN NACHTRITME

Terug naar de Vlisterpolder waar een hoosbui het einde van de droge zomer lijkt aan te kondigen. Gilles Erkens legt uit wat er onder onze voeten gebeurt: ‘In de uitstoot van broeikasgassen zit een dag- en nachtritme, maar zitten tevens seizoensverschillen. Ook bodemdaling is geen lineair proces. Als het echt nat wordt, zie je de hele bodem

[LEES VERDER OP DE VOLGENDE PAGINA](#)

omhoog komen, doordat het veen zich volzuigt en het grondwater stijgt. Het is net eb en vloed.’ De analogie met de zeespiegel geldt ook voor de lange termijn, want de dagelijkse fluctuaties verhullen niet dat – zoals de zeespiegel stijgt – de hele veenweidebodem over een langere periode inklinkt en daalt, met gemiddeld zes millimeter per jaar.

Als we in de kantine van de lokale schaatsvereniging verder praten, benadrukt Gilles Erkens nog eens hoe belangrijk dit onderzoek is: ‘In de veenweide komen verschillende opgaven samen: het stikstofprobleem, kringlooplandbouw, bodemdaling, de broeikasgasuitstoot, verlies van biodiversiteit, belasting van het grondwater met nutriënten. Dat maakt het een groot en integraal vraagstuk.’

EINDDOEL

Tegelijk is de benadering naar de zin van Gilles Erkens beleidsmatig nog niet integraal genoeg. Zo schreef hij mee aan het onlangs verschenen rapport van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) met de weinig verhullende titel ‘Stop bodemdaling in de veenweidegebieden’. Lid van de raad André van der Zande noemde

de bodemdaling in het radioprogramma Vroege Vogels ‘onhoudbaar’. Gilles Erkens: ‘Voor broeikasgasuitstoot ligt er vanuit het Klimaatakkoord een doelstelling van één megaton CO₂-reductie per jaar in 2030 (op een jaarlijkse uitstoot van naar schatting 5 tot 7 miljoen ton, red). Dat ligt vast in de Klimaatwet. De precieze uitwerking is er nog niet, maar er ligt wel een einddoel. Het rapport van de RLI zegt: voor bodemdaling moet er iets soortgelijks komen. Het is onhoudbaar zoals het nu gaat. Nederland moet met goede doelstellingen komen en die moet je niet los zien van de klimaatdoelstellingen. Nu zou het kunnen gebeuren dat je maatregelen optimaliseert voor broeikasgassen, terwijl je met een kleine aanpassing ook nog veel bodemdaling had kunnen besparen. Die kans dreigen we nu te missen, want omdat er geen doelstelling is, ontbreekt de beleidsmatige kant.’

Het RLI-rapport gaat nog een stap verder, zegt Erkens: ‘Het is zo geformuleerd dat het een gezamenlijke opgave is. Maar de RLI zegt wel dat het een probleem is dat niet kan worden opgelost zonder een stevige rol van de overheid.’

Meer weten? Kijk op www.nobveenweiden.nl

ONDERZOEK NAAR BROEIKASGASSEN UIT VEENWEIDEN

Het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden is een initiatief van de Regiegroep Veenweiden (opvolger van de Klimaat Tafel Veenweiden), die de STOWA verzocht op te treden als gedelegeerd opdrachtgever. Met het programma, dat loopt tot medio 2024, is 20 miljoen euro gemoeid. De Regiegroep Veenweiden is een breed samengesteld bestuurlijk overleg van overheden (Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen), ondernemers, natuurbeheerders en maatschappelijke organisaties. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een consortium van Deltares, Radboud Universiteit, Vrije Universiteit, Universiteit Utrecht, Wageningen Environmental Research, Wageningen Universiteit, TU Delft, B-ware en Kytalyk Carbon Cycle Research.

